

כבוד השופט אלרון, משפחת אלרון, כל הקהל המכובד.

זו זכות גדולה לעמוד פה בשם הפרקליטים הפליליים מפרקליטות המדינה, ולשתף אתכם בכמה אנקדוטות, כפי שהן נקלטו מהזווית שלנו – אלו היושבים בצד ימין של שולחן המתדיינים בבית המשפט העליון – באולמו של כבוד השופט אלרון.

לא בדקתי את הסטטיסטיקות - אם כי ראיתי שיש עיתונאים שישבו וניתחו את המספרים – די לי בעבודתנו היומיומית, כדי לומר בפה מלא שהשופט אלרון, פליליסט מובהק, ישב בדין בנתח גדול ומשמעותי מתוך הערעורים הפליליים שהגיעו לפתחו של בית המשפט העליון בשנות כהונתו, לא כל שכן במורכבים שביניהם, ובפרט בתיקי ההמתה.

בדבריי כאן אשתדל דווקא פחות להפנות לצד המשפטי של הדיונים ופסקי הדין, לאלו בוודאי יהיה את מקומם בידי דוברים אחרים היום. אני ביקשתי לשים את הדגש דווקא על החוויה ה"אישית" יותר, זו שמותירה גם את הקשוחים והמנוסים בעולם הפלילי עם רגש שמתעורר, לפעמים אפילו לחלוחית בעיניים, ומזכירה לכולנו שהמשפט הפלילי הוא בראש ובראשונה דיני נפשות של ממש, הן עבור הנאשמים והן עבור נפגעי העבירה.

עבור כל אלו שעולמם נחלק בין מה שקרה לפני העבירה, ומה שקרה לאחריה, הרגעים הללו באולם הם עולם ומלואו.

כידוע לכל, מקומם של נפגעי העבירה בהליך הפלילי מורכב הוא. אמנם חקיקת חוק זכויות נפגעי עבירה, ביחד עם מהלכים משמעותיים נוספים וביניהם הקמת ועדה בינמשרדית בראשות השופטת ברלינר, הגבירו את מעורבותם של נפגעי העבירה בשלבים שונים של ההליך, ונתנו הכרה בהם ובפגיעתם. ועם זאת, ובכל זאת, הם אינם צד להליך הפלילי, ולרוב החובה להביא את קולם בפני בית המשפט, ובמיוחד בפני ערכאת הערעור בה לא שומעים עדויות, מונחת לפתחה של פרקליטות המדינה. אעיד על כך שאנחנו רואים עצמנו מחויבים למשימה זו, ולא רק בשל החובה מן הדין. ולמרות כל המאמצים והכוונות הטובות, לא אחת מרגישים נפגעי עבירה שהדיון על

הפגיעה שאירעה להם - בגופם, ברכושם, בנשמתם – מתנהל מעל לראשם, והתסכול גדול.

לא כך אצל השופט אלרון.

אדגים זאת דווקא מיום הדיונים האחרון בו ישב השופט על כס השיפוט, ללמדנו שגם אחרי 31 שנות שיפוט לא קהה ליבו אל מול מצוקתם של אנשים שעולמם התהפך עליהם. היה זה יום עמוס לעייפה, רובו בתיקים פליליים, הכוללים הן תיק המתה גדול, עוד ערעור על ההרשעה וגם 8 ערעורים על גזרי דין שניתנו על ידי בתי המשפט המחוזיים. יום ארוך ועמוס.

התיק הראשון שהיה קבוע לאותו היום היה ערעורה של נאשמת שהורשעה בהמתה בקלות דעת של תינוק בן 10 חודשים, לאחר שנהגה תחת השפעת סמים ואלכוהול, על חומרת עונשה. באותו היום היו פקקי תנועה חריגים בירושלים, שמנעו מאביו של התינוק המנוח, אשר גם הוא עצמו נפצע בתאונה וזקוק לכיסא גלגלים, להגיע בזמן לדיון, לו ציפתה המשפחה וביקשה להשמיע את קולה. הדיון התעכב בתקווה שהאב יצליח להגיע, אולם בסופו של דבר היה צריך לקיימו, ואת קולה של המשפחה השמיעה דודתו של התינוק שנכחה באולם. ניתן רק לשער את האכזבה של האב, כשחשב שהפסיד את ההזדמנות לדבר על אובדן בנו ועל הסבל של כל בני המשפחה מנזקי התאונה. אלא שכשהוא נכנס לאולם הדיונים באיחור משמעותי, אחרי שכבר עברו הלאה לתיקים הבאים, הבחין בו השופט אלרון עם כניסתו. הוא קרא לו להגיע ממש בסמוך למקומה של הקלדנית ליד השופטים, הסביר לו בנחת ובאמפתיה שהם יודעים שהוא עשה מאמץ רב להגיע, שלא יוכלו לדבר כעת על התיק עצמו, בהיעדר הצד השני, אבל שאחותו דיברה על כאבה של המשפחה, ושמקומה של המשפחה לא נפקד מההליך הערעורי. השופט המשיך ובירך את האב במילים חמות באיחולי בריאות ושנה טובה. המילים הללו הן נחמה גדולה עבור המשפחה הזאת. תחושת הכבוד, ההכרה בכאבם, העובדה שרואים אותם, שמקשיבים להם, שמבינים את אובדנם – הם חמלה שמפארת את המוסד השיפוטי.

הפנייה החמה והאנושית לנפגעי העבירה, עולה גם בפסקי דין רבים של השופט, בהם פונה השופט – בתוך פסק דינו – ישירות אל נפגעי העבירה, מזדהה עם כאבם, משבח אותם על אומץ ליבם, מחזק אותם בהתמודדותם, ומיחל לשיקומם. ממש כמו בדבריו של כבוד השופט המנוח חשין, בנאום הפרידה מהנשיא שמגר: " פסק דין כמסיכה הוא על פנים, ופניו של שופט לא ייראו. ואולם מבעד לסדקי העיניים יבקעו

נבכי הנפש. קראת פסק דין וידעת מי השופט ומה אורחו". והתכוונת הללו, של החום האנושי, של האמפתיה, של החמלה – עולים גם מתוך פסקי הדין הכתובים.

ואם כך התייחס השופט אל דבריהם של נפגעי עבירה ומשפחותיהם, עד כמה הזדעזע כשהובא לפניו ערעור בתיק רצח בו נרצחה נערה צעירה על ידי אחיה, שהדרך בה בחרה אחותו לא מצאה חן בעיניו. הרצח בוצע לעיני בני משפחה, אך אף אחד לא בא לעזרתה של הנערה, וכמובן שאף אחד לא הגיע לבית המשפט לספר על האובדן. וכך כתב השופט:

"פעמים רבות כאשר אנו דנים בערעורים על הרשעה בעבירת רצח, נציג משפחת הקורבן מבקש לספר, בקול רועד ועיניים דומעות, על האובדן הכבד, על מעלותיו של הקורבן והצער הרב שנגרם מהירצחו. בדיון בערעור זה לא היה מי שידבר בשבחה של המנוחה וישמיע את קולה. נדרש אפוא חשבון נפש עמוק, לא רק מצדו של המערער. יש לקוות כי פסק הדין שניתן בפרשת רציחתה, יהא כגל-עד לזכרה של בחורה צעירה אשר כל שביקשה היה את חירותה".

ולאחר דברים אלו, הוסיף השופט אמירה ערכית נוקבת:

"יש לשוב ולומר באופן ברור ונחרץ: הרצח שלפנינו משקף תפיסת עולם מעוותת שיש לעקור מן השורש, לפיה מה שנתפס כפגיעה בכבוד של אדם או משפחה מצדיק את נטילת חייו של אחר – לרוב של אישה או נערה, כבמקרה המחריד שלפנינו". לסיום, ציטט השופט מדבריו של המשורר ג'ובראן ח'ליל ג'ובראן, בתרגומו חופשי:

"ילדיכם אינם שלכם, ילדיכם הם בני החיים. ... על אף שחיים עמכם, אינם בבעלותכם"

בעניין אחר, בו דעת הרוב זיכתה אדם מעבירת הריגה, היה השופט אלרון בדעת מיעוט והציע לדחות את הערעור. אולם לא על הראיות הנסיבתיות שם אדבר, אלא על דברים שנכתבו בסיומו של פסק הדין של השופט, שם הביע השופט אלרון זעזוע מכך שהצדדים לסכסוך הבין-משפחתי שעמד במרכז הפרשה, דנו בגורלה של נערה, והאם תינשא לאדם זה או אחר, **"כחפץ העובר לסוחר"**. זה אינו המעשה הפלילי עצמו, ואת התוצאה המשפטית של פסק הדין ניתן היה לנמק גם בלי התייחסות לנקודה זו, אבל השופט לא יכול היה להחריש מול יחס שכזה לנערה הצעירה, והבהיר באמירה ערכית ברורה: **"הלשון בה נעשה שימוש ביחס לקטינה היא לשון קניינית, ואולם אדם בשר ודם היא – היא אינה קניינם של אביה, של בני משפחתה, או של כל אדם אחר."**

מדובר בנערה צעירה בעלת רגשות, רצונות וחלומות. הדברים הם כה בסיסיים ומובנים מאליהם, עד שקשה להאמין כי נדרש לכותבם בעת הזו, במדינת ישראל, מאחר שלמרבית הצער יש הרואים את פני הדברים אחרת ונוהגים כך בבנותיהם או בבנות אחרים". דברים דומים נכתבו גם בקבלת ערעור מדינה על רצח של שוטר את בת זוגו: "המחשבה שבת זוג, בעבר או בהווה, היא קניינו של בן זוגה מעתה ועד עולם, ולא – חייה מוטלים בסכנה, היא תפיסה מעוותת מיסודה, החוצה עדות ודתות, אשר אין לה מקום בחברה בישראל".

את הרגישות לאוכלוסיה המוחלשת ניתן לזהות בקלות גם בבחינת פסקי הדין בערעורים על גזרי הדין שנתנו בתי המשפט המחוזיים. רטוריקה נוקבת, ולצידה אף העלאה משמעותית בענישה היכן שהיה ערעור מטעם המדינה, הושמעה על ידי השופט אלרון בכל הנוגע לפגיעה בקשישים, חסרי ישע, וילדים קטנים. כך בקבלת ערעור מדינה על מטפל שהשתמש בסמרטוט ספוג חומר חומצתי לנקות קשיש חסר ישע בו טיפל, וכך גם בדחיית ערעורה של מטפלת באדם עם מוגבלות, שהמטפלת דחפה כדור נייר לפיו כדי להשתיק את צעקתו. וכך דבריו: "למרבית הצער אנחנו נחשפים לאחרונה, יותר ויותר, להתנהלות אלימה כלפי חסר הישע בחברה הישראלית. בין אם בגני הילדים, בין אם בבתי האבות או במוסדות לבעלי מוגבלויות ותשושי נפש, ובין אם בבתי הפרטיים של הנזקקים במצבם למטפלים. מדובר בתופעה בזויה, מחרידה ומזעזעת. על אדם הפונה לתעסוקה בתחומים אלו להיות בעל לב רחב ומוטב שיראה באדם המטופל על ידו כבן משפחתו הקרוב... מי שאינו מסוגל לכך, שלא יעסוק במלאכת קודש זו".

הרגישות האנושית הזו איננה רק במישור האמפתי והחמלה. השופט אלרון עמד על כבודם – גם במובן הראייתי של היכולת לתת אמון בגרסאות – של אנשים מוחלשים בחברה. דיון מעניין היה בערעור נאשם וערעור מדינה על זיכוי חלקי של אדם שהורשע בעבירת מעשה מגונה בכוח וזוכה מאינוס. המתלוננת, שגרסתה הייתה הראייה המרכזית בתיק, היא אישה שאובחנה כסובלת מהפרעת אישיות גבולית. המחלוקת הקונקרטית באותו התיק אינה העיקר כרגע, אלא השאלה איך ניגשים לעדותה של אישה פגועת נפש, הטוענת כי נפגעה בעבירת מין חמורה. דעת הרוב דחתה את שני הערעורים, מזה ומזה, אבל היה חשוב לשופט אלרון להעמיד דברים על מכונם בהקשר זה, בקביעתו כי יש להיזהר שלא נבטל את דבריהם של אנשים פגועי נפש, ונצא מנקודת הנחה שלא ניתן לייחס אמינות לדבריהם, כי בוודאי לא בהכרח כך הדבר.

רק במקום שיהיו אינדיקציות מוצקות לכך שאותה בעיה גורמת לעיוות בתפיסת המציאות, רק כאשר נחוה פער כזה, אז יש לבחון בזהירות יתרה את הגרסה ובמקרה המתאים להטיל "דופי במידת מה" באמיתות תוכנה.

אגב פסק הדין הזה, השופט אלרון הדגיש שם את ההגנה על מתלוננות מפני חקירה על עברן המיני. לכאורה – לשון החוק המפורש, ובעולם המעשה בכל זאת זו גדר שנפרצת. השופט אפילו מלמד על עצמו שמתחרט – זו מילה שלי – על כך שבתיק הזה, במסגרת מה שהיה ידוע באותו שלב ביניים, הוא הורה למסור תלונות קודמות כחומר חקירה, ובדיעבד ניכר שתרומת החומרים הללו אפסית. גם זו אמירה שאינה ברורה מאליה.

כשנחשפים מדי יום לתיקי פשיעה חמורה, אך טבעי הוא שהעוסקים במלאכה יעטו על ליבם שיריון דמיוני, להפריד בינם לבין האלימות, האכזריות והרוע העולים מן האירוע הפלילי. שאחרת – יישא בליבו השופט, הפרקליט, והסניגור, שכבות על שכבות של צער, זעזוע, פחד, ואף חוסר אמונה בטבעו של האדם כמי שרוצה להיטיב ולא להזיק. ובכל זאת, נדרשים אנחנו לא לאטום את הלב, לא להתבונן בדברים מרחוק, כמצבור של שיקולים שיש להכניס לנוסחה מתמטית גנרית, אלא באמת לראות את הדברים כהויתם, על מורכבותם, ולפי עניינם באותו מקרה ספציפי.

כשדן השופט אלרון בערעורו של אביעד משה, מי שהיה בעלה של שירה איסקוב ונקט כלפיה באלימות קשה מנשוא עד שכמעט איבדה את חייה, כל זאת בנוכחות ילדם הפעוט, תיאר את תחושותיו כך: **"הקשבתי להקלטת האירוע, המתעדת חוויה מזעזעת. הלמות המערוך אשר צליל פגיעותיו בגולגולתה של המתלוננת ובחלקי גופה האחרים עדיין נשמעות באוזני כאילו התקבעו להן מאז. מתערבבים להם צלילי החבטות, זעקות המתלוננת ובכיו של הילד הניצב חסר אונים למול השבר הנורא של אביו החובט באימו לקול זעקותיה, בעוד היא מבקשת את רחמיו, והוא ממשיך במעשיו ללא רחם. מחזה נורא שבנוראים".** אבקש את סליחתם של אלו שאינם מורגלים בתיאורים קשים של ביצוע עבירות פליליות. הדברים אינם מובאים כדי לזעזע אלא דווקא כדי להמחיש עד כמה שם עצמו השופט קרוב לאירוע, כמו ירד מכסאו באולם הממוזג בירושלים ונכנס לתוך אותה הדירה במצפה רמון, חש את

הכאב בחושיו שלו ולא כמתבונן מרחוק, והדברים מלווים אותו גם לאחר מכן עוד זמן רב, כשצליל הלמות המערוך ממשיך להישמע באוזניו. כשפועלים כך, הרי שפסק הדין מצליח לבטא נכוחה את האירוע הפלילי, ולעשות אמת וצדק.

בל יתקבל רושם מוטעה – השופט אלרון הקפיד בדקדקנות על זכויות חשודים ונאשמים. כך בענייני חיפוש בטלפונים ובחצרים, תקינות החקירה וטוהר ההליך. אולם משעה ששוכנע מעבר לספק סביר באשמתם – היה הוא מגינם של החלשים, וכתב במילים ברורות, "מחנכות", את המסר הנורמטיבי הערכי שרצה להעביר לחברה כולה.

כשמדברים על החוויות מאולמו של השופט אלרון, אי אפשר שלא לדבר על **החריצות** יוצאת הדופן, ועל **מקצוענות** חסרת פשרות ונטולת כל פניות. התכונות הללו קיבלו ביטוי מובהק במסגרת הדיונים, ולאחר מכן בכתיבת פסק הדין, במסגרת הערעור בפרשה שכונתה "תיק 512" שעסק בארגון הפשיעה בראשותו של יצחק אברג'יל. בפני בית המשפט העליון היו מונחים 11 ערעורים פליליים שעוסקים בפרשה זו ונשמעו במאוחד על פני מספר ימי דיונים. היה לי הכבוד להיות חלק מהצוות שייצג את המדינה במסגרת הערעורים.

מיד בתחילת יום הדיונים הראשון, הודיע ההרכב בראשות השופט אלרון לכל הנוכחים "טיעוני "אווירה" לא ישמעו פה. בלי סיסמאות. אך ורק ראיות". לא שמו של עבריין כזה או אחר הנושא עמו קופת שרצים, ולא טיעונים כלליים, אלא אך ורק, לגבי כל אישום, ביקש ההרכב לשמוע את הראיות המדויקות המוכיחות אותו. מקצועיות נטו, בלי שום רעשי רקע לא רלבנטיים.

היקפו של התיק היה ענק. למעלה מ-12,000 עמ' פרוטוקול, מאות רבות של מוצגים, אלף עמודים של הכרעת דין. וזה כמובן רק תיק אחד מיני רבים על שולחנם של השופטים. ולמרות כל זאת – דיונים מקצועיים, שופטים שמכירים היטב את התיק, מקשים על הצדדים בדיוק במקומות הנכונים, בקיאים בהליכים הקודמים להם.

כשיושבים ימים רבים מול ההרכב על אותו התיק – דבר לא שגרתי בערכאת הערעור – בשלב מסוים כבר אפשר גם לחייך מביטויים בידיש שמלמד את כולנו עו"ד שפטל, וללא ספק נצברות חוויות.

כמה הופתענו שבחלוף 4 חודשים בלבד מיום הדיונים האחרון, כבר פורסם פסק הדין, כתוב כולו בידי השופט אלרון, 430 עמודים, דבר דבור על אופניו.

את סטנדרט המצוינות הזה דרש השופט גם מאיתנו, המדינה. לא כעניין פרסונלי של פרקליט זה או אחר, אלא מה שראה כמתבקש מצד המדינה כבעלת הכוח העודף מול נאשם בהליך הפלילי. נודה על האמת – לא תמיד הסכמנו, וזה בסדר שכן. היכן שיש דוגמא אישית של חריצות יוצאת דופן, ושל סטנדרט מצוינות מקצועית ברף הכי גבוה, נסתתמו טענותינו וההערות התקבלו בהבנה.

לצד הדרישות הגבוהות מהמדינה, זכינו להגנה מלאה באולם זה. שפה לא מכובדת כלפי הפרקליטים נענתה בתגובה חריפה על ידי בית המשפט, השופט הראה אפס סובלנות להשתלחויות ולטיעונים שאינם ענייניים. דאגה מיוחדת הופגנה גם לפרקליטים מאויימים הנדרשים לאבטחה. לכאורה, לא יעלה על הדעת שיהיה זאת אחרת, ובכל זאת, מתמודדים פרקליטים עם תופעות שכאלו. לגיבוי המלא מבית המשפט אין תחליף, ועל כך תודתנו.

השופט אלרון, בשם הפרקליטים בפרקליטות המדינה, אני רוצה להודות לך על תרומתך האדירה לקידום ופיתוח המשפט הפלילי בישראל. בחריצות, בשקדנות, בידענות, ברגישות. אנחנו מאחלים לך בריאות טובה, נחת, וכוח להמשיך לתרום לחברה הישראלית עד 120. יברכך ה' מציון, וראה בטוב ירושלים, כל ימי חייך. וראה בנים לבניך, שלום על ישראל.